НАВЧАЛЬНИЙ КОНСПЕКТ

Тема: Способи подання повідомлень про корупційні та пов’язані з корупцією правопорушення і порядок їх розгляду
Нормативна база: Закон України «Про запобігання корупції» (Статті 53, 53¹, 53², 53³)

1. Хто такий викривач?
2. Способи та канали подання.
3. Процедура та жорсткі строки розгляду (Стаття 53²)

БЛОК 1. Хто такий викривач?

Викривач — це фізична особа, яка повідомила про можливі факти корупційних або інших порушень, якщо ця інформація стала їй відома у зв'язку з її трудовою, професійною, господарською, громадською чи науковою діяльністю.

Не кожен, хто заявив про корупцію, автоматично є «викривачем» у юридичному сенсі цього слова.

Розмір винагороди викривача корупційного злочину становить **10 відсотків** від грошового розміру предмета корупційного злочину або розміру завданих державі збитків.

Щоб отримати статус викривача та максимальний захист держави, мають збігатися **три умови**:

1. **Джерело інформації:** Особа дізналася про корупцію у зв'язку зі своєю професійною, трудовою, господарською, громадською чи науковою діяльністю (тобто всередині організації, де працює, навчається чи з якою співпрацює).
2. **Обгрунтоване переконання:** Заявник впевнений, що інформація є правдивою (це не плітки).
3. **Суть інформації:** Повідомлення містить факти про корупційне правопорушення.

Перша в історії України виплата (жовтень 2024 року): НАЗК перерахувало **1,68 млн гривень** викривачу **Андрію Бойку**. Він є чинним військовослужбовцем та колишнім керівником департаменту внутрішнього аудиту Міноборони. У 2021 році він повідомив НАБУ про спробу дати йому **24 млн грн хабаря** за позитивний аудит фінансового контракту на суму понад 400 млн грн. Виплата стала можливою після остаточного рішення Вищого антикорупційного суду (ВАКС)

2. Друга виплата (Справа про рекордний хабар у $6 мільйонів)

Другу виплату НАЗК здійснило 18 жовтня 2024 року агенту-викривачу (ім'я котрого офіційно не розголошується з міркувань безпеки) у справі про спробу підкупу керівництва НАБУ та САП.

- **Злочин:** Фігуранти намагалися передати рекордний хабар у розмірі **6 мільйонів доларів США** за закриття кримінального провадження щодо ексміністра екології Миколи Злочевського. Самі кошти хабаря ВАКС конфіскував та ще у 2022 році передав на потреби ЗСУ.
- **Сума виплати:** Викривач отримав законні **13 мільйонів 299 тисяч гривень**. Це найбільша одноразова виплата викривачу в Україні.

Захист викривача

Захист викривачів в Україні — це система правових, організаційних та технічних заходів, гарантованих державою для забезпечення безпеки, конфіденційності та захисту прав осіб, які повідомили про факти корупційних або пов'язаних із корупцією правопорушень. Права та гарантії захисту викривача (а також його близьких осіб) виникають безпосередньо з **моменту повідомлення** про порушення Закону України «Про запобігання корупції»

Основні права та гарантії викривачів

- **Конфіденційність та анонімність:** Викривач має право подати повідомлення без зазначення відомостей про себе (анонімно) через спеціальні захищені канали (зокрема, через **Єдиний портал повідомлень викривачів**). Розголошення інформації про особу викривача без його згоди заборонено.
- **Захист трудових прав:** Законодавство суворо забороняє звільняти викривача, притягати до дисциплінарної відповідальності, переводити чи піддавати будь-яким іншим негативним заходам впливу з боку керівництва у зв'язку з його повідомленням.
- **Особиста безпека:** У разі загрози життю, здоров'ю, житлу чи майну викривача або його близьких осіб, правоохоронні органи зобов'язані застосувати державні заходи безпеки.
- **Юридична та правова допомога:** Викривач має право на безоплатну правничу допомогу, залучення власного адвоката, а також захист та представництво його інтересів у суді за участю Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК).
- **Звільнення від відповідальності:** Фізична особа не несе юридичної відповідальності за повідомлення про корупцію, навіть якщо воно містило інформацію з обмеженим доступом (крім випадків завідомо неправдивого повідомлення)

БЛОК 2. Способи та канали подання (Стаття 53¹)

Закон передбачає три чіткі інфраструктурні шляхи:

1. Канали подання повідомлень

Тип каналу	Опис та особливості	Куди подається
Внутрішні канали	Способи повідомлення інформації викривачем керівнику або уповноваженому підрозділу (особі) органу/установи, **де викривач працює, проходить службу, навчання** або на замовлення яких виконує роботу.	**Єдиний портал повідомлень викривачів** Спеціальні телефонні лінії установи Засоби електронного зв'язку / офіційний сайт
Регулярні канали	Шляхи повідомлення інформації **органам, уповноваженим здійснювати розгляд таких повідомлень** (спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції, ДБР, НАЗК тощо).	**Єдиний портал повідомлень викривачів** Органи правопорядку (**НАБУ, Національна поліція, ДБР**)Органи прокуратури**НАЗК**
Зовнішні канали	Шляхи повідомлення інформації через сторонніх фізичних або юридичних осіб **у разі відсутності можливості використання внутрішніх чи регулярних каналів або у разі неефективності розгляду**.	**Медіа (ЗМІ)**, журналістиГромадські об'єднанняПрофесійні спілки тощо

Умови прийняття та реєстрації повідомлень

- **Обов'язкова цифровізація:** Якщо повідомлення надійшло не через Портал (а паперовим листом, телефоном чи на особистому прийомі), уповноважена особа установи **зобов'язана самостійно внести його до Єдиного порталу повідомлень викривачів** не пізніше наступного робочого дня.
- **Анонімність:** Повідомлення може бути як із зазначенням авторства, так і **анонімним**. Анонімне повідомлення підлягає обов'язковому розгляду, якщо воно містить **фактичні дані стосовно конкретної особи**, які можуть бути об'єктивно перевірені (час, місце, суть порушення)

БЛОК 3. Процедура та жорсткі строки розгляду (Стаття 53²)

[Отримання] ➡ [Реєстрація: 1 день] ➡ [Попередня перевірка: до 10 робочих днів] ➡ [Рішення/Дія]

Хронологічний алгоритм:

1. **Реєстрація:** Повідомлення реєструється в установі не пізніше **наступного робочого дня**.
2. **Спрямування за належністю:** Якщо орган отримав лист, але це не його компетенція — він має переслати його профільному відомству протягом **3 днів** і повідомити про це заявника.

3. **Попередня перевірка:** Триває **до 10 робочих днів** з дня реєстрації. На цьому етапі з'ясовують, чи є підстави для розслідування.
4. **Фінальне рішення (три сценарії):**
    - *Сценарій А (Дисциплінарний проступок):* Призначається службове розслідування. Строк — **до 30 днів** (за потреби продовжується до 45 днів).
    - *Сценарій Б (Кримінальний/Адміністративний злочин):* Матеріали негайно, протягом **24 годин**, направляються до НАБУ, Нацполіції або ДБР.
    - *Сценарій В (Факти не підтвердились):* Провадження закривається, про що автору повідомляють письмово.

Як правильно скласти повідомлення (Практикум)

Щоб повідомлення не відхилили на етапі попередньої перевірки, навчіть слухачів формулі **«Хто? Що? Де? Коли? Чим підтверджується?»**:

Перевірте, чи містить ваш текст відповіді на ці 5 запитань:

1. **ХТО вчинив правопорушення?** Вкажіть точне ПІБ посадовця, його місце роботи (установу, відділ) та посаду.
2. **ЩО саме сталося?** Опишіть суть корупційної дії. Що саме вимагали, який реєстр підробили, яке майно привласнили або який конфлікт інтересів приховали.
3. **ДЕ це відбулося?** Вкажіть точне місце (наприклад: *«у кабінеті №3 Головного управління Держгеокадастру області»*).
4. **КОЛИ це сталося?** Зазначте точну дату та час події (або період, якщо правопорушення тривале).
5. **ЯКІ Є ДОКАЗИ?** Це найважливіша частина для успіху справи. Додайте посилання або файли: копії документів, накладних, скриншоти листування, аудіо- чи відеозаписи, фотографії, або вкажіть контакти інших свідків.